№ 85 Մայիսի 18 (30) 1882 Մայիսի 18 (30) № 85

ՏԱՍՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Հոգեհանգիստ սպանված մշակների յիշատակին: Նամակ Մոսկվայից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Գերմանիա: Արտաքին լուրեր:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Միացեալ ընկերութիւնք հայոց:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՍՊԱՆՎԱԾ ՄՇԱԿՆԵՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

—

Մայիսի 16-ին, կիրակի օր, Թիֆլիսի հայոց կոնսիստորիայի կարգադրութեամբ կատարվեցաւ խօջիվանքի գերեզմանոցում հոգեհանգիստ սպանված եօթ հայ մշակների յիշատակին: Արհեստաւոր, մշակ և միջին դասակարգի մարդկանց և կանանց մեծ բազմութիւն քաղաքիս ամբողջ հայ հոգեւորականութեան հետ հաւաքվել էր գերեզմանոցում: Ժողովուրդը խմբերի բաժանված, յիշում էր տխուր և սրտաշարժ անցքի բոլոր մանրամասնութիւնները և շատերը յայտնում էին իրանց դժգոհութիւնը հայ քահանաների մասին, որոնք այնքան անխիղճ գտնվեցան դէպի Թշուառ նահատակները, որ չուզեցին Թաղել մշակներին, յոյս չունենալով Թէ փող կը ստանան Թաղման համար, այնպէս որ ժողովուրդը տարաւ եկեղեցում ապաստան չը գտած և անձրևի տակ, բաց օդում մնացած դիակները առանց քահանայի.... Միայն վերջը եկան, հասան մի քանի քահանաներ և այն էլ ոչ Ս. Գէորգ եկեղեցուց:

Մայիսի 16-ին, խօջիվանքի եկեղեցում պատարագը աւարտելուց յետոյ, ամբողջ հայ հոգեւորականութիւնը մեծ հանդիսով գնաց հոգեհանգիստ կատարելու եօթ նահատակ մշակների գերեզմանների վրա: Ողորմելիները Թաղված էին մի շարքում. Նրանց իւրաքանչիւրի գերեզմանի վրա ժողովուրդը փռել էր դիազարդեր և ծածկել էր հողը ծաղիկներով: կարծես Թէ ճակատագիրը ծաղրել էր ուզում օրավարձ բանւորներին. կենդանի ժամանակ նրանք մի կտոր հաց վաստակելու համար, Թողել են իրանց ընտանիքը, տունը, տեղը, հայրենիքը, եկել են Թիֆլիս մշակութիւն են արել, տանջանքներ, զրկանքներ կրել, մաշել են իրանց կեանքը, վերջը փլատակների տակ են մնացել և մինչև անգամ նրանց անշնչացած դիակները հանգիստ չը կարողացան գտնել եկեղեցու ծոցում և քահանաները հրաժարվել են նրանց Թաղել,—իսկ այժմ, երբ, ինչպէս ասում են „բանը բանից անց է կացել", նրանց գերեզմանները դիազարդերով ու վարդերով են ծածկվում ու քաղաքիս ամբողջ հայ հոգեւորականութիւնը ամենահանդիսաւոր կերպով նրանց հոգու փրկութեան համար հոգեհանգիստ է կատարում:

Հոգեհանգստի վերջանալուց յետոյ Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցու աւագ քահանայ, հայր Բէնդլեանց, մի քարոզ խօսեց:

Ահա, որքան յիշում ենք, տէր հօր քարոզի բովանդակութիւնը:

„Այսօր մենք հաւաքվել ենք հոգեհանգիստ կատարելու այս եօթ հայ պանդուխտների գերեզմանների շուրջը, որոնք Թողած իրանց հայրենիքը, եկել էին մի կտոր հաց վաստակելու ծանր, առօրեայ աշխատանքով: Դուք գիտէք սրանց հետ պատահած դժբաղդութիւնը և այն դժգոհութիւնը որ բարձրացաւ սրանց պատճառով մեզ, հոգեւորականներիս դէմ: Հոգեւորականութեան դէմ այդ անբաւականութեանը աւելի նըպաստեցին մեր մամուլի ստապատիր (?) յօդուածները: Առհասարակ սովորութիւն է եղած մէկի կամ մի քանիսների մեղաւորութեան պատճառով յանցանքը ամբողջ դասակարգի վրա բարձել: Այդպէս մի քանի քահանաների վարմունքի պատճառով մեղադրում են ամբողջ հոգեւորականութիւնը (?): Եթէ քահանաներն իմանային այդ ողորմելիների մահվան մասին, ննջեցեալների դագաղները ոչ Թէ միայն չէին արգելի եկեղեցում դնելու, այլ եկեղեցու սեղանի վրա կը դնէին, իրանց տուն կը տանէին:"

Այդ խօսքերը ընդմիջվեցան ամբոխի միջից լսվող բազմաթիւ ձայներով. „Քահանաները շատ լաւ գիտէին, բայց չը կամեցան իրանց ներութիւն տալ, գիտէին բայց չեկան, դիակները ամբողջ գիշերը մնացին դուրսը, միւս առաւօտը ամբողջ քաղաքը գիտէր, ինչպէս չիմանային քահանաները" և այլն:

Փոքր ինչ շփոթված ժողովրդի այդ անսպասելի բողոքից, հայր քարոզիչը մի կարճ ընդմիջումից յետոյ, շարունակեց: „Քահանաները ժողովրդի համար են, նոյնպէս և ժողովուրդը քահանաների համար է, յանցանքը երկու կողմն էլ է, մեղաւորը կը պատժվի անշուշտ" և այլն:

Տէր հայրը վերջացնելով իր քարոզը առաջարկեց հոգեւորականներին ստորագրութիւն բանալ իրանց մէջ և փող ժողովել յօգուտ հանգուցեալ մշակների որբացած ընտանիքների:

—

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

—

Մայսի 10-ին

Լազարեան ճեմարանի վերատեսուչ պ. Քանանեանցը նորերումս իմ ուշադրութիւնը դարձրեց Ս. Պետերբուրգում հրատարակվող «Journal de St.-Pétersbourg» լրագրի № 115 վրա, որի մէջ կարդացի մի յօդուած Լ. ճեմարանի արդի հոգաբարձուի իշխան Աբամելիք-Լազարեանի երիտասարդ որդու ճանապարհորդութեան և նորա արած հնագիտական գիւտի մասին Արևելքում:

Առաջ քան Թարգմանօրէն հաղորդելը այս յօդուածը ձեր լրագրի ընթերցողներին, պարտք եմ համարում մի քանի խօսք ասել հնագիտական գիւտի հեղինակի մասին: Երիտասարդ իշխան Սիմոն Աբամելիք-Լազարեանը իր ծնողաց միակ արու զաւակն է: Նա մտաւ նախ՝ պատմական լեզուագիտական ճեմարան (Историко-филологическій Институтъ) ևապա աւարտելով այնտեղ ուսման ընթացքը 1878 Թ., նա դիմեց Ս. Պետերբուրգի կայսերական համալսարան և սկսեց յաճախել լեզուագիտական ֆակուլտետը: 1881 Թուականին իր վերջին քննութիւններից յետոյ երիտասարդ իշխանը, որ քաջ ծանօթ է եւրոպական հին և նոր լեզուներին, միտք ունեցաւ այցելելու այն հին աշխարհները, որոնց քաղաքական կեանքի ու ներքին կազմակերպութեանց պատմութիւնը նա ուսումնասիրել էր իր աշակերտութեան միջոցին: Եւ ահա անցեալ ամառը, իր երկու դաստիարակների ուղեկցութեամբ, իշխանը ճանապարհ ընկաւ դէպի Արևելք:

Այս երկտող յառաջաբանից յետոյ դիմենք այժմ Ս. Պետերբուրգի Ֆրանսիական Թերթին, որ ասում է հետևեալը. «Փարիզի լրագիրները մեզ հաղորդում են մի հնագիտական շատ հետաքրքիր գիւտի մասին, որ արել է Պալմիր քաղաքում մի երիտասարդ գիտնական, իշխան Աբամելիք-Լազարեանը. նոր աւարտած իր ուսումը Ս. Պետերբուրգի համալսարանում, նա ներկայ ժամանակս ճանապարհորդում է արևելեան երկրներում:

Մայիսի 5-ին՝ Académie des Inscriptions et Belles-lettres ճեմարանում տեղի ունեցած նստին, այս բարձր հաստատութեան նախագահ պ. Վադդինգտօն մի ճառ խօսեց յիշեալ գիւտի առիԹով. իսկ յետոյ պ. Վալլօն ճեմարանի կողմից շնորհակալութեան նամակ գրեց երիտասարդ իշխանին և շնորհաւորեց նորան: «Temps» լրագիրը այսպէս է համառօտում այդ ճառը:

«Մարտ ամսի 11-ին մի ճանապարհորդ, իշխան Աբամելիք-Լազարեան ժամանում է հին Պալմիր քաղաքը. շրջելով աւերակների մէջ, նա նկա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՅՈՑ

Վիճակագիր վարժարանաց

—

Ա. Տարօն

1. Քղի-Դասապայ, բարձրագոյն նախակրթարան:
2. Քղի-Դասապայ, բարձրագոյն նախակրթարան իղական:
3. Քղի-Խուբս, գիւղային նախակրթարան:
4. Բերրի (Չարսանճագ), գիւղային նախակրթարան:
5. Չմշկածագ, գիւղային նախակրթարան երկսեռ:
6. Թօշմաթ (Բալու), գիւղային նախակրթարան:

1. Քղի-Դասապայ

Բացումն 1 դեկտեմբեր 1880.
Թիւ աշակերտաց ձմեռը.......... 160—180
« » ամառը.......... 100
Ուսուցիչք.......... 3
Տնտես.......... 1
Վարժարանի շէնքը երկյարկ և նորակառոյց է:

2. Քղի-Դասապայ

Բացումն 1 դեկտեմբեր 1880.
Թիւ աշակերտաց ձմեռը.......... 100—110
« » ամառը.......... 80
Վարժուհի և ուսուցիչք.......... 3
Վարժարանի շէնքը միայարկ է և նորակառոյց:

Քղի աւանը կը գտնուի համանուն գետակին հովտին մէջ, Երզնայի Արևելեան կողմն, 20 ժամ հեռի, իբր 200 տուն հայ բնակչօք:

3. Քղի-Խուբս

Բացումն 1 դեկտեմբեր 1879.
Թիւ աշակերտաց ձմեռը.......... 120
« » ամառը.......... 40—50
Ուսուցիչք.......... 3
Տնտես.......... 1
Վարժարանին շէնքը երկյարկ է և ընդարձակ:

Խուբս կը գտնուի Քղիի արևմտեան կողմն, իբր 3 ժամ հեռի, 185 տուն հայ բնակչօք:

4. Բերրի

Բացումն 1 օգոստոս 1879.
Թիւ աշակերտաց ձմեռը.......... 140
« » ամառը.......... 100
Ուսուցիչք.......... 3
Տնտես.......... 1
Վարժարանը նորակառոյց է, Թէև միայարկ, այլ գեղեցկաշէն և ընդարձակ:

Բերրի գիւղաքաղաքն, կեդրոն Չարսանճագի վիճակին, կը գտնուի Քարբերդի հիւսիսային կողմը 12 ժամ հեռի, և Բալուայ արևմտեան կողմը իբր 6 ժամ, 430 տուն հայ բնակչօք:

5. Չմշկածագ

Բացումն 1 ապրիլ 1880.
Թիւ աշակերտաց և աշակերտուհ. ձմ. 100—110
« » » ամառն 80— 90
Ուսուցիչք.......... 3
Վարժարանի շէնքը նոյնպէս և նորակառոյց է:

Չմշկածագ կը գտնուի Քարբերդի հիւսիսակողմը 12 ժամ հեռի Եփրատայ մօտ, և ունի 207 տուն հայ բնակիչ:

6. Խօշմաթ

Բացումն 1 մարտ 1882.
Թիւ աշակերտաց ձմեռը.......... 70—80
« » ամառը.......... 20—30
Ուսուցիչ (առ այժմ).......... 1
Վարժարանը ընդարձակ շէնք մ'է և ըստ կարի յարմար:

Խօշմաթ գիւղն, իբր 80 տուն հայ բնակչօք, կը գտնուի Բալուայ հիւսիսակողմը 2 ժամ հեռի, գեղեցկատեսիլ ձորից մէջ:

—

Բ. Տուրուբերան

1. Մուշ, բարձրագոյն նախակրթարան.
2. Բաղէշ, բարձրագոյն նախակրթարան.
3. Բաղէշ, գիւղային նախակրթարան.
4. Լիչ (Պուլանըք), գիւղային նախակրթարան.
5. Կոբ (Ս. Դանիէլ), գիւղային նախակրթարան.
6. Չէվիրմէ (Խնուս), գիւղային նախակրթարան.
7. Գովանդըք (Խնուս), գիւղային նախակրթարան.
8. Դատուան, գիւղային նախակրթարան.
9. Սղերդ, գիւղային նախակրթարան:

1. Մուշ

Բացումն 13 նոյեմբեր 1878.
Թիւ աշակերտաց.......... 85
Ուսուցիչք.......... 4
Տնտես.......... 1

Մշոյ վարժարանը քաղաքին կանոնաւոր շէնքերէն մէկն է:

Մուշ հայաբնակ կարևոր քաղաք՝ կը գտնուի համանուն ընդարձակ և բարեբեր դաշտին հարաւակողմն, յոտս Սիմ լերին, Մեղրագետոյ (Օժանդակ Արածանւոյ) մէկ ճիւղին վրայ:

Մուշ ունի 900 տուն հայ բնակիչ և շուրջը կը գտնուին բազում հայ գիւղեր:

2. Բաղէշ

Բացումն 3 նոյեմբեր 1879.
Թիւ աշակերտաց.......... 50
Ուսուցիչք.......... 2
Տնտես.......... 1
Վարժարանին շէնքը ընդարձակ է և վերջերս նորոգուած:

Բաղէշ կը գտնուի Վանայ ծովուն արևմտեան կողմը, խոր հովիտի մը մէջ և ունի իբր 800 տուն հայ բնակիչ:

3. Բաղէշ

Բաղէշի իղական վարժարանին նկատմամբ ամեն նախապատրաստութիւնք եղած են արդէն և պաշտօնեայք իմօտոյ կը հասնին իրենց պաշտօնատեղին: Բացման տեղեկագիրը կը սպասուի անյապաղ:

4. Լիչ

Բացումն 20 նոյեմբեր 1879.
Թիւ աշակերտաց.......... 36
Ուսուցիչք.......... 2
Վարժարանին շէնքը անյարմար է և կը բաղկանայ միայն սրահէ մը և մի փոքր սենեակէ:

Լիչ հայաբնակ գիւղ իբր 60 տուն բնակչօք կը

տում է հողից դուրս ցցված մի քարեղէն սիւն, որի վրա արձանագրութեանց հետքեր էին նշմարվում։ Նա հրամայում է փորել քարի չուրջը, բայց որովհետև դա չատ խոր անկած է լինում գետնի մէջ, ուստի գործը երկարանում է։ Վերջապէս չարաչար դժուարութիւններից յետոյ քարը ազատում են հողից. նորա երկայնութիւնը լինում է վեց մետր, իսկ լայնութիւնը երկու։ Երբ որ արձանագրութիւնները իրանց ամբողջութեամբ յայտնվում են, ճանապարհորդը կարդալով տեսնում է, որ դոքա երկու լեզուով են գրված՝ յունարէն և պալմիրերէն. վերջին արձանագրութիւնը իր ընդարձակութեամբ գերազանցում է յունարէնը։ Գալով Աթէնք, իշխան Աբամելիք-Լազարեանը անյապաղ չտապում է Ֆրանսիական դպրոցի վերատեսուչ պ. Ֆուկարի մօտ, ներկայացնում է նորան յիչեալ արձանագրութեանց օրինակեալ պատճէնը և խնդրում է ուղարկել այն L'Académie des Inscriptions։ Պ. Ֆուկար յունաց արձանագրութեան նկարագրութիւնը պատրաստելով Bulletin de correspondance hellenique լրագրի առաջագայ համարների համար, յոյն բնագրի պատճէնը, համաձայն իշխանի ցանկութեան, ուղղում է Վադդինգտօնին դէպի Փարիզ։ Այստեղից դըժվար չէ գուշակել, նկատում է Ֆրանսիական թերթը, թէ որչափ ծանրակշիռ է այս գիւտը և յետոյ շարունակում է։ «Արձանագրութիւնը բովանդակում է իր մէջ Պալմիրի ծերակոյտի մի հրամանագիր 137 թ. Քրիստոսի, Անդրիանոսի ժամանակ։ Տեղն, ուր երևեցաւ արձանագրութիւնը, կոչվում է Ռաբասսիրխ, իսկ Արաբացիք անուանում են Սեբայի։ Հրամանագրից առաջ դրուած է մի մանրամասն պաշտօնական պրօտօկօլ, որին օրէնքի զօրութիւն է յատկացրած. հաւանական է կարծել, որ դա շուտով վերաբերվում է երթևեկ ճանապարհորդներից և վաճառականներից պահանջելիք մաքսերին, քան թէ քաղաքային տուրքերին։ Պալմիրը իր աշխարհագրական դիրքով, հին ժամանակներում, վաճառականութեան կենտրոն էր համարվում Արաբիայի, Միջագետքի, Միջերկրական ծովից դէպի արևելք գտնվող երկիրների համար և իւրաքանչիւր կարաւան, Պալմիրից անցնելով, պարտական էր մի որոշեալ տուրք վճարել նորա մաքսատան։ Բայց, ինչպէս երևում է, այստեղ ևս զանազան զեղծումներ էին պատահում. հրամանագիրը աշխատելով նոցա առաջն առնել, ձգնում է կանօնաւորել մաքսատան գործերը, ճըշդութեամբ որոշում է այն գումարը, որ պէտք է վճարվի մի մարդու, բեռնաւորված կամ անբեռն ուղտի և անասուններին ջուր տալու իրաւունքի համար և այլն։ Պ. Վադդինգտօն որոշում է և մեկնաբանում պատմական պարագաները. ծերակոյտի հրամանագիրը ակնարկում է մի այլ հրամանագրի վրա, որ հրատարակել է երբեմն Գերմանիկոսը։ Դարձեալ նոյն արձանագրութենից մենք տեղեկանում ենք, որ Պալմիրը Ասորոց իրաւասութեան ներքոյ է եղել։ Հրամանագրի մէջ յիչվում է Հռովմայի Կօրբուլօնի մի նամակը Բարբարուսին, վաճառականական յարաբերութեանց մասին։ Բարբարուսը, երևի թէ՝ Հռովմայեցւոց չահերի ներկայացուցիչն էր Պալմիրում։ Կօրբուլօնը հին ժամանակներում հռչակված էր իբրև հմուտ զօրապետ և ընդունակ կառավարիչ։ Պալմիրական արձանագրութիւնը ուսումնասիրել են և մեկնել պ. պ. Voguë և Renan։ Այս արձանագրութիւնը չատ տեղերում լրացնում է յունարէնի պակասութիւնը։»

Ի. Ենգիբարեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, մայիսի 14-ին

Անցեալները ձեր պատուական լրագրի մի համարում հաղորդված էր այն լուրը, որ Բագուի աւետարանական հայերը իրանց որդկանցը մատաղ հասակում սովորեցնում են գերմաներէն լեզուն, դեռ հայերէնը լաւ չը սովորած։

Մենք աւետարանական հայերս, որ բռնել ենք կրիտիկական ուղղութիւնը, հարկաւ չենք կարող դժկամակել, երբ ուրիշները մեզ քննադատում են, և այդ քննադատութիւններից մենք միշտ օգուտ ենք ստացել, ուստի և շնորհակալ ենք ամեն մեզ դէմ արած դիտողութեանց մասին, թէև սուր էլ եղած լինէին, և վստահ ենք որ «Մշակի» այս վերջին ակնարկն էլ կը բերէ իր պտուղը։ Բայց և այնպէս խոնարհաբար խնդրում եմ այս երկտող նկատողական պատասխանս ընդունէք «Մշակի» էջերում։ Նախ՝ որ մայրենի լեզուն տակաւին չը սովորած, օտար լեզուի դիմելը միայն մեր հայ աւետարանականներիս թերութիւնը չէ. նոյն հակաբնական և հակամանկավարժական ընթացքը նկատվում է մեր ազգի մեծամասնութիւն կազմող, հայ լուսաւորչականների մէջն էլ, մանաւանդ Թիֆլիսում։ Բայց այսու ամենայնիւ ես բնաւ չեմ արդարացնում և չեմ նուազացնում մեր աւետարանականներիս արած սխալը։ Երկրորդ՝ պէտք է իմանալ որ մենք, աւետարանական հայերս, այնպիսի դժուարութեանց մէջն ենք, որոնց հեռացնելը մեզանից կախում չունի։ Օրինակի համար մենք ունենք Ռուսաստանում չորս հատ ձեռնադրված հայ քարոզիչներ և բոլորն էլ կովկասցի. բայց դորանցից ոչ մէկն էլ իրաւունք չունի հայ աւետարանականների մէջ հոգևոր պաշտօն ունենալ և ստիպված են՝ մէկը Սարատով, միւսը Պէնզա, և երրորդը Եարօսլավ քարոզել գերմանացիներին։ Ուստի չամախեցիք և բագուեցիք ստիպված են ունենալ գերմանացի քարոզիչ և գերմանացի վարժապետ։ Ձեր տպած լուրին ես կաւելացնեմ և այն որ չամախեցի, բագուեցի և միւս տեղերի հայ աւետարանականները Կովկասում, ուրիշ մի վտանգի մէջ էլ կարող են ընկնել. նորանք տաճկաբարբառ հայերէն գրքեր կարդալով, ոչ թէ միայն մեր երկու բարբառներն են իրար մէջ խառնում, այլ իրաւ որ գերմաներէն լեզուն և գուցէ հոգին էլ սկսում է նորանց մէջ բուն դնել։ Սորա պատճառը արարատեան բարբառով կրօնական գրքեր չունենալն է։ Հայոց հոգևոր իշխանութեան խնդրանօք արգելված է Ռուսաստան բերել Պօլսում տպված աւետարանական գրքեր, այստեղ տպելը նոյնպէս հնարաւոր չէ, վասն զի աւետարանականները վաղուց է դիմեցին Էջմիածին աշխարհաբառ աւետարան տպելու թոյլտուութիւն ստանալու, և—չը ստացան։ Հիմա նորանք ըստիպված են իրանց կրօնական պէտքերը լցուցանել օտար լեզուով։ Ուստի ամբողջ մեղաւորութիւնը միայն մեզ վրա չէ ընկնում իր ամբողջ ծանրութեամբ, այլ ազգի մեծամասնութեան վրա էլ, որ անտարբերութեամբ ասում է. «ինձ համար մի և նոյն է. հայ աւետարանականները ինչ կուզեն թող դառնան։»

Հայ-աւետարանական

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ընդհանուր ուսուցչական ժողովի կարգադրիչ ցանձնաժողովը այսու բերում է իր խորին շնորհակալութիւնը հետևեալ մեծապատիւ անձանց, որոնք յայտնել են իրանց պատրաստակամութիւնը ուսուցչական ժողովի տևողութեան ընթացքում իրանց մօտ հիւրասիրել ուսուցիչներին։ Մի և նոյն ժամանակ յանձնաժողովս խոնարհաբար խնդրում է նոր ցանկացողներին, որ նոքա բարեհաճեն իրանց ցանկութիւնը բնակարանի հասցէի հետ գրաւոր հաղորդել յանձնաժողովին, որպէս զի այդպիսով իր ժամանակին անելիք տնօրէնութիւնը հեշտացվի։ Մինչ այսօր իրանց մօտ ուսուցիչներ ընդունելու ցանկութիւնը յայտնել են հետևեալ անձինք։ Միքայէլ Սալամբէկեան—1 ուսուցիչ, Գրիգոր Արծրունի—1, Րաֆֆի—1, Ա. Ամիրխանեանց—1, Ն. Շահպարոնեանց—2, Գենդօնեան եղբարք—2, Առաքել Եսայեանց—2, Նիկողայոս Խոսրովեանց—2 ուսուցիչ։

—

Լրագիրները հաղորդում են, որ կոմս Լօրիս-Մէլիքով, իրան տկար զգալով, մնացել է մի քանի օր Բէրլինում և այնուհետև իր ընտանիքով ուղևորվել է Ս. Պետերբուրգ։

—

Երևելի ռուս րօմանիստ Տուրգենէվ, որ այժմ ապրում է Փարիզում, չատ վտանգաւոր կերպով հիւանդացել է, ինչպէս հաղորդում են լրագիրները։ Փարիզի մամուլը ամեն օր տպում է բիւլլետէններ ծերունի ռուս հեղինակի առողջութեան մասին։

—

Հեռագիրը հաղորդեց մեզ արդէն որ ծովային զինուորական վարչութեան գլխաւոր բժիշկ Բուշ և նրա օգնականներ Անդրէեվ և Պարֆէնօվ, դատապարտված են ծովային զինուորական դատարանի վճռով, առաջինը բոլոր իրաւունքների զրկվելուն և Տօմսկ նահանգը աքսորվելուն, երկրորդը նոյնպէս իրաւունքների զրկվելուն և Արխանգելսկ աքսորվելուն, իսկ երրորդը ծառայութիւնից հրաժարեցնելուն։ Բուշ և նրա ընկերները ենթարկվեցան դատարանին կաշառակերութեան համար։ Դատաստանական քննութիւնից յայտնվեցաւ որ Բուշ և Անդրէեվ ծառայութիւն նոր մտնող ամեն մի բժշկից 200 մինչև 300 րուբլ կաշառք էին վերցնում, իրանց ստորադրեալ բժիշկներին մի պաշտօնից միւս պաշտօն անցկացնելու համար, աստիճանների մէջ նրանց բարձրացնելու համար մինչև 2,000 րուբլ կաշառք էին վեր առնում նրանցից։ Շատ անգամ կաշառքը վերցնում էին պարտքի ձևով և երբէք փողը չէին վերադարձնում։ Իսկ ով որ կաշառք չէր տալիս Բուշին և Անդրէևին, նա ծառայութիւնից զրկվում էր։ Բուշը նշանակում էր պաշտօնների վրա ամենատգէտ բժիշկներին, իսկ լաւերին հեռացնում էր։ Դատաստանը ներկայացած բազմաթիւ վկաներից իւրաքանչիւրը մի մի գումար տուած է եղել Բուշին իր ծառայութեան ընթացքում։ Գըլխաւոր ծովային զինուորական բժիշկը, տայնի սովէտնիկ Բուշ հաւաքում էր իրան ստորադրեալ բժիշկներից դրամական առատ տուրքերը իր օգնական Անդրէևի ձեռքով, որ այդ նպատակով տարին մի քանի անգամ ճանապարհ էր ընկնում, իբր թէ ծառայողական յանձնարարութեամբ, Կրօնշտատ, Սև ծովի նաւահանգիստներ և այլն։ Վկաների ցուցումներից յայտնվեցաւ, որ Բուշ կաշառք էր վերցնում և հիւանդ ծովային զինուորներին սնունդ հայթայթողներից և վատ էր կերակրում նրանց։

—

«Русскія Вѣдомости» լրագիրը լսել է թէ եկող տարվանից տէրութիւնը առաջարկելու է հաշտարար դատաւորներին ունենալ այնպիսի քարտուղարներ, որոնք աւարտած լինեն գիմնազիական ուսման ընթացքը։ Մինչև այժմ հաշտարար դատաւորների քարտուղարները չատ անգամ կիսակիրթ մարդիկ էին լինում և բարոյականութեան կողմից էլ բարձր աստիճանի վրա չէին կանգնում։

—

Մայիսի 15-ին, չաբաթ օր, կայացաւ Արծրունու Թատրօնում պ. Կօրինձէի կօնցէրտը։ Ժողովուրդ, դժբաղդաբար չատ չը կար։ Պ. Կօրինձէի երգած և նրա աշխատութեամբ նօտաների դարձրած հայոց և վրաց եղանակներից մի քանիսներ, բաւական աջողված են։ Մանաւանդ լաւ էր «Անի քաղաք» հայոց երգը, որ պ. Կօրինձէ երգեց պիանօի և թարի ակօմպանըմէնտով։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Իշխան Բիսմարկի ֆինանսական քաղաքականութեանը մի նոր և զօրեղ հարուած է

գտնուի Բուլանըքայ վիճակին մէջ, Արածանւոյ մօտ և յոտս Պէլիճան լերանց։

5. Կոբ

Բացումն յունիս 1879.

Թիւ աշակերտաց (գիշերօթիկ) 20

Ուսուցիչք 2

Տնտես 1

Վարժարանը հաստատուած է Կոբայ ս. Դանիէլի վանքին մէջ, բայց շէնքը փոքր և անյարմար։ Կոբայ վանքը կը գտնուի համանուն գիւղին մօտ, Բուլանըքայ վիճակին մէջ, ընդարձակ և բարեբեր հողերով շրջապատուած։ Բուն Կոբ գիւղն ունի 150 տուն հայ բնակիչ, համանուն վտակին վրայ, Արածանւոյ ձախակողմը։

6. Ջէվիրմէ

Բացումն 1 ապրիլ 1881

Թիւ աշակերտաց ձմեռն 40

› › ամառն 30

Ուսուցիչ (առ այժմ) 1

Վարժարանին շէնքը՝ թէև փոքր, այլ կանոնաւոր և նորակառոյց է։

Ջէվիրմէ գիւղը կը գտնուի Խնուսայ դաշտին մէջ, Թուզլայ-չայի մէկ վտակին վրայ, իբր 60 տուն հայ բնակչօք։

7. Գովանտըք

Բացումն 1 ապրիլ 1881

Թիւ աշակերտաց 60

Ուսուցիչք 2

Վարժարանին շէնքը փոքրիկ, բայց նորակառոյց և կանոնաւոր է։

Գովանտըք կը գտնուի Խնուսայ դաշտին մէջ Ջէվիրմէի մօտ և ունի իբր 80 տուն հայ բնակիչ։

8. Դատուան

Բացումն 16 մարտ 1879

Թիւ աշակերտաց 36

Ուսուցիչք 2

Վարժարանին շէնքը անյարմար է և կը բաղկանայ միայն մէկ սրահէ։

Դատուան կը գտնուի Վանայ ծովու արևմտեան եզրին վրայ Բաղէշէն 4 ժամ հեռի։ Նաւահանգիստը բանուկ է և շարունակ կը հաղորդակցի Վանայ հետ։ Դատուան հայաբնակ գիւղ մ'է 527 բնակչօք և կեդրոն բազմաթիւ հայ գիւղերու։

9. Սղերդ

Բացումն 3 մայիս 1881.

Թիւ աշակերտաց 80

Ուսուցիչք 2

Տնտես 1

Վարժարանը վերջերս կառուցվեցաւ տեղացւոց հանգանակութեամբ։

Սղերդ կը գտնուի Բաղիշոյ հարաւակողմը, Տիգրիսի արևելեան ճիւղին (Պօհթան) մօտ, և կարեւոր կեդրոն մ'է բազմաթիւ հայ և քիւրդ գիւղերու, իբր 120 տուն հայ բնակչօք, և ուր հայք մայրենի լեզուն կորուսած կը խօսին արաբերէն կամ քրդերէն։

—

Գ. Ալաշկերտ.

1. Ալաշկերտ, բարձրագոյն նախակրթարան։

Բացումն 19 սեպտեմբեր 1879

Թիւ աշակերտաց .... 100—110

Տնօրէն-դասատու 1

Ուսուցիչք 3

Տնտես 1

Վարժարանի շէնքը, որ իսկզբան խիստ փոքր և անյարմար էր, հետզհետէ նորոգուելով, այժմ ընդարձակ և կանոնաւոր է։

Ալաշկերտ կամ Թօփրագ-Գալէ աւանն (ի հնումն Վաղարշակերտ) կը գտնուի համանուն դաշտին հիւսիսային կողմը, Շահ-Եօլի լերանց ստորոտը իբր 125 տուն հայ բնակչօք։

—

Դ. Վասպուրական

1. Ալիւր, գիւղային նախակրթարան (երկսեռ)
2. Կիւսնենց › ›
3. Կէմ › ›
4. Խարակոնիս › ›
5. Գործոթ › ›

1. Ալիւր

Բացումն 1 նոյեմբեր 1876

Թիւ աշակերտաց ձմեռը 200

› › ամառը 40

Ուսուցիչք 2

Տնտես 1

Վարժարանին շէնքը երկյարկ և նորակառոյց է.

Ալիւր գիւղն ունի 223 տուն հայ բնակիչ և կը գտնուի Վանայ հիւսիսակողմը 4 ժամ հեռի, պտղաբեր պարտէզներով և այգեստաններով շըրջապատեալ։

2. Կիւսնենց

Բացումն 1 նոյեմբեր 1878

Թիւ աշակերտաց ձմեռն 120

› › ամառն 40

Ուսուցիչք 1

Տնտես 1

Վարժարանին շէնքը խիստ անպատշաճ է և անբաւական, և էր երբեմն գիւղին ամբարանոցը։

Կիւսնենց կը գտնուի Վանայ արևելեան հիւսիսային կողմը Թիմար լեռնաձորին մէջ, քաղաքէն ճիշդ $4^1/_2$ ժամ հեռի և ունի իբր 100 տուն հայ բնակիչ։

3. Կէմ

Բացումն 16 մայիս 1879

Թիւ աշակերտաց ձմեռն 120

› › ամառն .... 60—70

Ուսուցիչք 2

Վարժարանը բաւական ընդարձակ և լաւ շէնք մ'է երկյարկ։

Կէմ գիւղը կը գտնուի Վանայ հարաւային արևելեան կողմը, 4 ժամ հեռի Հայոց Ձորին մէջ, Անգղ գետակին աջակողմեան եզրին մօտ և ունի 80 տուն հայ բնակիչ։

4. Խարակոնիս

Բացումն 3 նոյեմբեր 1879

Թիւ աշակերտաց ձմեռն 110

› › ամառն .... 30—40

Ուսուցիչ և օգնական 2

Տնտես 1

Վարժարանի շէնքը միայարկ և տձև է, և ոչ առողջապահիկ։

Խարակոնիսի գիւղը կը գտնուի Վանայ արևե-

հասցրած, գրում է „Голосъ“։ Ծխախոտի մենավաճառութեան օրինագիծը, որի վրա նա հիմնում էր գերմանական կայսրութեան ֆինանսական ույժը, մեծ անաջողութեան հանդիպեցաւ գերմանական պարլամենտի մէջ։ Օրինագիծը ընդունելու համար ձայն չը տուեց ոչ մի ամբողջ կուսակցութիւն, բացի լեհական կուսակցութիւնից, և նա միաձայն և ահագին ընդդիմադրութեան հանդիպեց թէ պահպանողականների և թէ ազատամիտների կողմից։ Երեք օրվայ վիճաբանութիւններից յետոյ, որոնք վերջացան մայիսի 1-ին, օրինագծի անաջողութիւնը ամենքի համար ակներև էր, բայց, այնու ամենայնիւ, նա յանձնվեցաւ մի մասնաժողովի քննութեան 28 անդամներից կազմված, որոնց ամենքն էլ օրինագծի հակառակորդներ էին։

Հեռագիրը հաղորդեց, որ այդ մասնաժողովը մերժեց ծխախոտի մենավաճառութեան օրինագծի բոլոր յօդուածները առաջինից մինչև երեսուն և երկրորդը։ Մասնաժողովի 28 անդամներից միայն 4 ձայն տուին յօգուտ օրինագծի։ Պետական կանցլերին հաւատարիմ մնաց միայն կայսերական կուսակցութիւնը, իսկ պահպանողականները նրան դաւաճանեցին։

Օրինագծի այդպիսի մերժումը մասնաժողովի կողմից ապացուցանում է, որ նա այլ ևս չէ կարող աջողվել։ Պարլամենտի բոլոր անդամները բացի 30 կամ 40 մարդուց վճռողականապէս կը մերժեն այդ օրինագիծը։ Այսուհետև ծխախոտի մենավաճառութիւնը պէտք է կատարելապէս անհետանայ գերմանական կառավարութեան ֆինանսական նախագծից։ Իշխան Բիսմարկ ստիպված կը լինի իրան յաղթված համարել և խոստովանել, որ, չը նայելով մինչև անգամ իր հեղինակութեանը և հայրենիքին մատուցած ծառայութիւններին, վտանգաւոր է ընդդիմանալ հասարակութեան կրթված դասերի կարծիքին։

Պատգամաւոր Բիխտեր շատ իրաւացի նկատեց, թէ հարցը միայն այն չէ, որ մերժվի ժողովրդի համար ատելի մենավաճառութեան օրինագիծը, այլ անհրաժեշտ է ապացուցանել պետական կանցլերին, որ բացի նրա կամքից, կայ երկրի մէջ ժողովրդի կամքը, որի դէմ մաքառել Բիսմարկն անգամ չէ կարող։ Հարուածել երևելի և հզօր պետական մարդուն մի օրինագծի քննութեան ժամանակ, որին նա մեծ նշանակութիւն է տալիս նոր ստեղծված կայսրութեան ֆինանսական անկախութիւնը ապահովելու համար, կը նշանակէ հարուածել կառավարչական ամբողջ քաղաքականութիւնը, որի դէմ ժողովուրդը իր ներկայացուցիչների օգնութեամբ անբաւականութիւն է յայտնում։

Իշխան Բիսմարկ հնձում է այն, ինչ որ ցանել է։ Չը ճանաչելով քաղաքականութեան մէջ հաստատ համոզմունքներ, մի կուսակցութենից միւսի կողմը անցնելով, թողնելով բարեկամներին և միանալով նախկին հակառակորդների հետ, բարեմիտ քաղաքական կուսակցութիւն համարելով միայն այն կուսակցութիւնը, որ համաձայն է պաշտպանել նրա թէ ներքին և թէ արտաքին քաղաքականութիւնը, նա փոքր առ փոքր հեռացրեց իրանից քաղաքական բոլոր մեծ կուսակցութիւնները և այժմ, չը նայելով իր պարլամենտական հմտութեանը, նա դժուար րոպէներում միայնակ է մնում։ Բիսմարկ շատ աշխատեց գրաւել կղերական կուսակցութեանը, բայց այդ աշխատանքները 'ի զուր անցան։ Կղերականները ընդունեցին կառավարութեան զիջումները եկեղեցական հարցի վերաբերութեամբ, բայց չը կամեցան պաշտպանել իրանց նախկին հալածողներին։ Օրինագծի քննութեան ժամանակ կղերական կուսակցութեան առաջնորդ Վինդհօրստ պարլամենտի մէջ յայտնեց, որ նրա կուսակիցները գրեթէ միաձայն մերժում են կառավարչական առաջարկութիւնը ծխախոտի մենավաճառութեան մասին։

Գերմանական կառավարութեան պարլամենտական դրութեան մասին գաղափար կազմելու համար պէտք է ի նկատի առնել, որ կառավարչական օրինագծի օգտին քուէարկում են լեհացիները և մասամբ սօցիալիստները, մինչդեռ ազատամիտները և պահպանողականները ձայն են տալիս օրինագծի դէմ։ Կառավարութիւնը յայտնեց, որ ծխախոտի մենավաճառութեան ընդունելը „ազգային գործ է“։ Եւ այդ „ազգային գործը“ պաշտպանում է պարլամենտական մի կուսակցութիւն (լեհացիները), որ երբէք իրան կապված չէ համարել Գերմանիայի ազգային գործի հետ։ Կառավարութեան միւս պաշտպանները սօցիալիստներն են, որոնց դրութիւնը օրինական չէ համարվում և սրանց դէմ հրատարակված են խիստ և բացառական օրէնքներ։

Եթէ գործը այն դրութեան է հասել, որ գերմանական կանցլերի օրինագիծները համակրութեամբ ընդունվում են գլխաւորապէս այն շրջանների մէջ, որոնք թշնամի են թէ Բիսմարկին և թէ նրա ստեղծած կայսերութեանը, ակներև է ուրեմն, որ նրա ներքին քաղաքականութիւնը սխալ ընթացք է ստացել։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Վիէննայի «Presse» լրագրին Կ. Պօլսից հաղորդում են, որ սուլթանը հրամայեց մինիստր Աբդուրահման փաշային և արտաքին գործերի մինիստր Սաիդ-փաշային աշխատել որքան կարելի է բարեկամական յարաբերութիւններ կապել մեծ պետութիւնների դեսպանների հետ. Նոյնպիսի հրամաններ ուղարկված են և այլ մինիստրներին։ Սուլթանի կողմից արած այդ ցոյցը մեծ տպաւորութիւն գործեց Կ. Պօլսի դիպլօմատիական շրջաններում. այդ քայլը նոր ուղղութեան նշան են համարում սուլթանի արտաքին քաղաքականութեան մէջ։

—Պեշտից հաղորդած տեղեկութիւններին համեմատ, մայիսի 5-ին ունգարական պատգամաւորների ժողովը քննում էր կառավարութեան պահանջած կրեդիտի հարցը Բօսնիան և Հերցեգովինան խաղաղացնելու համար։ Ծայրայեղ ձախակողմեան պատգամաւոր Նէմէտ խորհրդի նախագահին մեղադրում էր կողմնապահութեան մէջ, ասելով որ նա աւելի արդիւնաբեր պաշտօնները իր բարեկամներին է տալիս։ Իր խօսքերը հաստատելու համար Նէմէտ մի քանի փաստեր բերեց և պահանջեց, որ պատգամաւորների ժողովը քննող մասնաժողով նշանակի։ Խորհրդի նախագահը և ֆինանսների մինիստրը հերքում էին Նէմէտի մեղադրանքները։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 14 մայիսի։ „Правит. Вѣстн.“ լրագիրը հաղորդում է. Ֆինանսների մինիստրը կարգադրեց ակցիզի վկայականներ տալ 1882 թուականի երկրորդ կէսի համար, նախկին օրէնքներին համեմատ։ Ֆինանսների մինիստրը հերքում է տարածված լուրը, երբ թէ ենթադրված է գինու և սպիրտային խմիչքների հարկը 25% բարձրացնել և ակցիզի ատիճանաւորների թիւը շատացնել։ Լրագիրները մայիսի 14-ից հաղորդում են, որ շատ նահանգապետներ յայտնում են կառավարութեանը, թէ փոխ-նահանգապետների համար անյարմար է տեղական հրատարակութիւնների գրաքննիչի պաշտօն վարել։ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը իր կողմից համաձայն է ոչնչացնել արգելքը սեմինարիստներին համալսարան ընդունելու մասին։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 մայիսի։ Պետութիւնների մէջ կատարեալ համաձայնութիւն է տիրում Եգիպտոսի մէջ գործադրելի միջոցների մասին։ „Правит. Вѣстн.“ լրագիրը հաղորդում է. Բարձրագոյն հրամայված է Դօնսկոյա նահանգի զեմստվօների գործողութիւնները դադարեցնել, փակել վարչութիւնները։ Դրանց փոխարէն կազմել Նօվօչերկասկի մասնաժողով ատամանի նախագահութեամբ, որի անդամները կը լինեն տեղական դասակարգերի ներկայացուցիչները, որոնք պէտք է ընտրվեն ատամանից և հաստատվեն պատերազմական մինիստրից։ Այդ մասնաժողովը նոր կանոնադրութիւն պէտք է մշակէ։ Լրագիրները մայիսի 15-ից հաղորդում են, որ պետական յանցաւոր Կօբօզևի դատաստանական գործի քննութիւնը կը սկսվի սեպտեմբերին։ Օրէնսդրական ճանապարհով վճռված է գիւղացիների բնակութիւնը կազմակերպող մասնաժողովը ոչնչացնել։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 մայիսի։ „Правит. Вѣстн.“ լրագիրը հաղորդում է, որ գեներալ Բադեցկուն շնորհված է Սպիտակ արծուի շքանշանը։ Բարձրագոյն կամքի համեմատ սինօդը պատուիրում է ծխական եկեղեցիների մէջ իւրաքանչիւր տարի փետրվարի 19-ին հոգեհանգիստ և մաղթանք կատարել 'ի Տէր Հանգուցեալ Ալէքսանդր II կայսրի համար։ Քահանաները պարտաւոր են հասկացնել ժողովրդին, որ այդ օր պէտք է սրբագործել աղօթելով Հանգուցեալի համար և բարի վարքով։ Լրագիրները մայիսի 16-ից հաղորդում են, որ Հէլսինգֆօրսի համալսարանը յանձնեց Աշխար-

---

լեան կողմը, իբր 6 ժամ հեռի, Արջակի լճին մօտ, չուրջ 120 տուն հայ բնակչօք։

5. Գործոթ

Բացումն 6 նոյեմբեր 1879

Թիւ աշակերտաց ձմեռն	60—65
» » ամառն	20—25
Ուսուցիչ	1
Տնտես	1

Վարժարանին չէնքը պարզ գեղջկական սրահ մ'է նորակառոյց։

Գործոթ գիւղն իբր 515 հայ բնակչօք կը գտնուի Վանայ հիւսիսային արևելեան կողմն 14 ժամ հեռի, Բերկրի (Աղբերանի) վիճակին մէջ, ընդարձակ դաշտերով և հայ գիւղերով շրջապատեալ։

—

Ե. ԿԻԼԻԿԻԱ

1. Ատանա. բարձրագոյն նախակրթարան արական.
2. » » » իգական.
3. » նախակրթարան.
4. Հաճըն. բարձրագոյն նախակրթարան արական.
5. » » » իգական.
6. Սիս. նախակրթարան (երկսեռ).
7. Զէյթուն. նախակրթան արական.
8. » » իգական.
9. Բերիա. բարձրագոյն նախակրթարան արական
10. » նախակրթարան իգական
11. Դնիա և Եագուպիէ—գիւղային նախակրթարան.

1. Ատանա

Բացումն. յունվար 1881

Թիւ աշակերտաց	130
Ուսուցիչք	6
Տնտես	1

Վարժարանը քարաշէն երկյարկ չէնք մ'է, քաղաքին բարձրադիր մասին վրայ։

2. Ատանա

Բացումն. յունվար 1881

Թիւ աշակերտուհեաց	425
Ուսուցիչք և վարժուհիք	4
Տնտես	1

Վարժարան կը գտնուի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ բակին մէջ և կը բաղկանայ մի մեծ գետնայարկ սրահէ, քարաշէն երկու դասարաններով։

3. Ատանա

Բացումն յունվար 1881

Թիւ աշակերտաց	400
Ուսուցիչք	3
Տնտես	1

Վարժարանը կը բաղկանայ միահարկ ընդարձակ սրահէ մը։

Ատանա՝ նշանաւոր կեդրոն հայոց 'ի Կիլիկիայ, ունի այժմ 30,000 բնակիչ, որոյ կէսն հայ է, բայց ըստ մեծի մասին Թրքախօս։

4. Հաճըն

Բացումն 18 փետրվար 1879

Թիւ աշակերտաց	60
Տնօրէն դասատու	1
Ուսուցիչք	2

Վարժարանը հաստատուած է քաղաքին ամենէն գեղեցիկ չէնքին մէջ, որ երբեմն մաքսատան վարչութեան ծառայած է։

5. Հաճըն

Բացումն 18 փետրվար 1879

Թիւ աշակերտուհեաց	75
Վարժուհիք	2
Ուսուցիչ	1
Տնտես	1

Հաճըն կը գտնուի Կիլիկիոյ լերանց մէջ օդաւէտ վայր մը և ունի 10,000 հայ բնակիչ։

6. Սիս

Բացումն դեկտեմբեր 1879

Թիւ աշակերտաց	45
Ուսուցիչք	2
Տնտես	1

Վարժարանն երկյարկ փոքր և անկանոն չէնք մ'է Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ բակին մէջ։

Սիս գիւղաքաղաքը կը գտնուի Ատանայի հիւսիսային արևելեան կողմը, Տօրոս լեռներէն 5—6 ժամ հեռի, վատառողջ դիրքի մը մէջ, և ունի իր 400 տուն հայ բնակիչ, որք մշակ, խաշնարած և վրանաբնակ գիւղականներ են։

7—8. Զէյթուն

Բացումն օգոստոս 1879

Թիւ աշակերտաց	60
» աշակերտուհեաց	65
Ուսուցիչք և վարժուհի	4

Վարժարանը հաստատուած է գիւղին նախկին դպրոցին չէնքին մէջ։

Զէյթուն կը գտնուի Տօրոս լերանց մէջ, Մարաշի հիւսիսային արևմտեան կողմը, չուրջ 1,000 տուն հայ բնակչօք։

9—10. Բերիա

Բացումն ապրիլ 1880

Թիւ աշակերտաց	100
» աշակերտուհեաց	80
Ուսուցիչք և վարժուհիք	6
Տնտես	1

Վարժարանն հաստատուած է տեղւոյն Առաջնորդարանին չէնքին մէջ։

11. Դնիա և Եագուպիէ

Բացումն սեպտեմբեր 1881

Թիւ աշակերտաց	30
Ուսուցիչ	1

Դնիա և Եագուպիէ իրարմէ քառորդ ժամ հեռաւորութեամբ գիւղեր են 150 տուն հայ բնակչօք Բերիոյ մօտերն։

—

Ամփոփումն

Թիւ արական վարժարանաց	26
» իգական »	9
» աշակերտաց »	2512
» աշակերտուհեաց	800
» Ուսուցչաց և վարժուհեաց	79
Տեսուչք	5

հաշուած ընկերութեանը 1,000 րուբլ միջին Աժիայի քարտէզը հրատարակելու համար:

ԿԱՅԻՐ, 16 մայիսի: Եգիպտական մինիստրութիւնը հրաժարական տուեց: Խեդիվը ընդունեց հրաժարականը և մի շրջաբերական հրատարակեց, որով յայտնում է, թէ նա ստորին զալը բարեկամական ընտանութիւն ունի: Նա հրամայեց արձակել պաշտօնի զօրքերը և յայտնեց, թէ ինքը կընդունի հրամանատարութիւնը: Անգլիայի և Ֆրանսիայի հիւպատոսները յայտնեցին Արաբի-փաշային որ նա անձամբ պատասխանատու կը լինի եթէ հանգստութիւնը խանգարուի:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 մայիսի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 37½ կ., երկրորդ 90 ր. 50 կ., երրորդ 93 ր. 75 կ., չորրորդ 90 ր. 50 կ., հինգերորդ 90 ր. 37 կ., Ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 217 ր. 75 կ., երկրորդ 211 ր. 5 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 89 ր. 75½ կ., երկրորդ 89 ր. 75 կ., երրորդ 89 ր. 75½ կ., ոսկի 8 ր. 6½ կ.: Ռուսաց 1 ր. Լոնդոնի վրա արժէ 24,40 պէնս, Ամստերդամի վրա 123,50 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 207 մարկ 75 պֆ., Փարիզի վրա արժէ 256 ֆրանկ 25 սանտիմ Բորսայի տրամադրութիւնը հանգիստ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Въ Редакціи газеты

«МШАКЪ»

Продается

брошюра

„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ."

Д. Григорія АРЦРУНИ.

Брошюра напечатана въ Москвѣ.

Цѣна 25 коп.

ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թիֆլիսի Հայոց ծխական ուսումնարաններում:

Մայիսի 18 և 19-ին կաթող. ս. Գէորգ եկեղ. ուսումն.
— — 20-ին Ջորաբաշի ս. Գէորգ եկեղ. ուսումն.
— — 22-ին Շամքորեցոց եկեղ. ուսումն.
— — 24-ին ս. Մինաս եկեղ. „Իգմիրեան" ուսումն.
— — 25 և 26-ին Կուկիա ս. Աստուածածին եկեղ. ուսումն.
— — 27-ին ս. Կարապետ եկեղ. ուսումն.
— — 28 և 31-ին Աւետեաց եկեղ. տղ. և օր. ուսումն.
Յունիսի 1, 2 և 3-ին Հաւլաբ. Մարիամեան օր. ուսումն.
— — 4 և 5-ին Թանդոյեան օր. ուսումն.

Հարցաքննութիւնները կը սկսուեն առաւօտեան 8 ժամին: Թեմական վերատեսուչ Գ. Բարխուդարեանց:

КЁЛЕРСКАЯ
ДУШИСТАЯ ВОДА.

5—50

Մանկավարժական ինստիտուտի վերջին դասատան ուսանող պատրաստում է աշակերտներ այստեղ կամ ամարանոց. Հասցէն. Александровскій учительскій институтъ на Михайловской улицѣ (колонія) Александръ Захаровъ.

1—4

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ

ВЪ СКЛАДѢ ЕВРОПЕЙСКИХЪ ТОВАРОВЪ

Արծրունու քարվանսարայում № 144 ԾԱԽՎՈՒՄ Է արժան գներով կոպիտ վիէննական
Տօնէտ ֆաբրիկայի ամէն տեսակ ՄԵԲԵԼ, նոյնպէս վիէննական ԱԹՈՌՆԵՐ, քարտեր,
ՀԱՅԵԼԻՆԵՐԸ և ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԸ:

40—60

ՍՏԱՑՎԵՑԱՒ մեծ քանակութեամբ և ծախվում են 25% ԷԺԱՆ քան թէ ուրիշ տեղ. թէյ, բրինձ, ԱՄԱՆՆԵՐ, վակսա, կրագի, ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐ, կլէօնկա, թուղթ, ԳՐԻՉՆԵՐ, հայելիներ, թամբեր, ճիտանդրեր, մահճակալներ, ԱՐԴՈՒԿՆԵՐ, փօշիներ սամօվար մաքրելու և լուացքի համար և այլն:

Անգլիական խանութի մէջ:

8—8

ՐԱՖՖԻ

ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

ԳԻՐՔ ԵՐՐՈՐԴ

Բաղկացած է 563 երեսներից

ԳԻՆՆ Է 2 ՐՈՒԲԼ

Օտարաքաղաքացիք ուղարկում են ճանապարհածախք 15 կ. մարկաներով. տասնով գնողները ճանապարհածախք չեն վճարում: Տասնից աւելի գնողները 10% զիջումն են ստանում:

„ЦЕНТРАЛЬНАЯ КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ"
Тифлисъ, Головинскій проспектъ д. Мириманова, №№ 3 и 4.

11—15

ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ, Գօլօվինսկի պրօսպեկտի վրա, տուն Ճարտարապետ Բէլօի: Գրասենեակը բաց է առաւօտեան 9 ժամից մինչև 3 ժամը կէս օրից յետոյ և երեկոյեան 7—10 ժամը ամենայն օր, բացի կիրակի օրերից և մեծ տօներից:

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՄՍՎԱՅ ՎԵՐՋԸ

ՄԱՏԻՏՆԵՐ 8 կ. դիւժինը, ԾՐԱՐՆԵՐ 3 կ. հարիւրը, սապօն 3 կ. հատը, արևի ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ 50 կ., ՇՂԹԱՆԵՐ (նոր ոսկուց) ժամացոյցի համար 30 կ., կրաններ 10 կ., ջրի ամաններ 30 կ., կժեր 25 կ., կախարաններ 4 կ., ՖԻԼՏՐԱՆԵՐ 3 ր., ծրծիչներ 1 ր., հայելիներ 35 կ., վարտիքներ 4 ր., պիջակներ 6 ր., ԱՄԲՈՂՋ ՀԱԳՈՒՍՏ 13 ր., գլխարկներ 1 ր., չը թրջվող վերարկուներ 6 ր., շչէօտկա 90 կ., ԱՍԵՂՆԵՐ 100 հատը 8 կ., կանանց և տղամարդկանց ԳՈՒԼԲԱՆԵՐ 2 ր. 50 կ. դիւժինը, ՄԵՂՐԱՄՈՄ 32 կ. անգլիական ֆունտը, կանֆետներ 40 կ. ֆունտը, ԴՐԱՊ, տրիկօ, ԱԼԲՕՄՆԵՐ, բրիտանական մետալի առարկաներ և այլն ԿԻՍԱԳՆՈՎ, մոմեր, մուրաբա և այլն շատ էժան:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ
ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԷՐԷՅ:

33—50

ԹԻՖԼԻՍԻ Քաղաքային վարչութեան մէջ բացված է ամեն օր, ժամը 9-ից առաւօտեան մինչև ժամի 1-ը, ստորագրութիւն նուիրատուութիւնների համար, կուբանեան նահանգի, Մայկօպեան գաւառի, Ցարսկայա Ստանիցայում մատուռ կառուցանելու նպատակով, կից նոյնտեղ ի Տէր հանգուցեալ Թագաւոր Կայսր Ալէքսանդր Նիկօլաեվիչի արձանին:

3—3

Լոյս տեսաւ Տիգրան Նազարեանի հրատարակութիւնների VI գրքոյկը Չ. Դիկկենսի „Հարս և Սկեսուր" թարգ. օր. Ն. Տէր-Մարկոսեանի: Գրքոյկի վերջը իբրև յաւելուած տպուած են գրականութեան վերաբերեալ յայտարարութիւններ, առաջարկութիւններ և այլն:

Գինն է 15 կ.

Հասցէն Тифлисъ. Тиграну Назарьянцъ.

Շտաբս-կապիտան ՄԱՆԻԿՕՎ յայտնում է որ մայիսի 18-ին, ներկայ 1882 թւին Անդրկովկասի ՊՐԻԿԱԶՈՒՄ աճուրդ կը լինի, երեք օրից յետոյ կրկնաճուրդով Եղիսաբէթ ՄԱՆԻԿՕՎԱՅԻՆ պատկանող տան վրա, որ գտնվում է Թիֆլիսի 1 բաժնի 3-որդ շրջանում, Սապեօրնի փողոցում, 1879 թւին արած փոխառութեան վրա մնացած 8,148 րուբլ ապառիկի պատճառով:

Ցանկացողները այդ տունն առնելու, կարող են տեսնել գնահատողական ստորագիրը Պրիկազում:

1—5

Лечебница Общества Покровительства животныхъ, Песковская улица д. Гврити-швили. Пріемъ больныхъ съ 8 до 9 часовъ утра ежедневно, за исключеніемъ воскресныхъ, праздничныхъ и табельныхъ дней.

Կենդանիների Հովանաւորութեան Թիֆլիսի ընկերութեան բժշկանոցը գտնվում է Սաղի վրա, Պեսկօվսկայա փողոց, տուն Գվրիտի-շվիլի: Ընդունելութիւն հիւանդ կենդանիների ամեն օր, ժամը 8-ից մինչև 9 առաւօտեան, բացի կիրակի և տօն օրերից:

5—10

ՄՈՒՐԱԲԱ, շաքարի ձուներ, պանիր-չեստեր, խաւիար և այլն: Ծախվում են շատ էժան

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ

Նոյն տեղ ծախվում են. բազկաթոռ-մահճակալ 8 ր., ամբողջ ՀԱԳՈՒՍՏ 12 ր., չը թրջող վերարկուներ 6—18 ր. և մեծ քանակութեամբ ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ, դանակներ և այլն:

9—10

Միջի փողոց, կաթոլիչեսկայա փողոցի անկիւն № 13.

Միքայէլ Տէր-Նիկողոսեանց

Աւելի էժան, քան թէ ուրիշ տեղ ծախվում են. ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԵԲԵԼ ամենայն տեսակ, ֆրանսիական և անգլիական երկաթէ ԿՐԱՎԱԹՆԵՐ 8—30 ր., չամադաններ 250—25 ր., սակվօյաժներ 1. 30—12 ր., սունդուկներ ճանապարհի 6—35 ր., մառաններ (погребцы) 6—25 ր., սամօվարներ 60 կ.—1.25 ֆունտը., կուխնի պղնձէ ամաններ, գերմանիայի երկաթէ էմալով ամաններ. ումիվալնիկներ մրամօրնի 38 ր.—75 ր., հրացաններ երկու լուլանի 6—32 ր., ռէվօլվէրներ ամենայն տեսակ 3. 50—30 ր., պատրոններ. (գուլաններ) ռէվօլվէրի, սիգար Ռէնգարդի ֆաբրիկից. պապիրոս և թամբաքու կուշնարօվի գիլզի պապիրոզի. 5,000 ՖՈՒՆՏ ԹԷՅ (չայ) ԵՂ. ՊԱՊՈՎՆԵՐԻ, բիսկվիտ. (սուխար չայու և կաֆէի) կէնէմի. կօֆէ կէնէմի և Միխէլսօնի. Պետերբուրգու 40—1 ր. 25 կ. հայելիներ ամենայն տեսակ 28 կ.—240 ր., պրոբկայ գինէվաճառների, հանքային և գարեջրի (для зельтерскихъ водъ и пива) դույթուկ (пухъ), պադնոսներ սամովարի և չայու, դանակ չանգալ գանազան ֆաբրիկաների 1 ր. 20 կ.—25 ր. դուժինը. գրչակոթներ 1 ր. 80 կ.—5—60 կ. դանակ ջիբի 1—60 կ.—12 ր., դանակ հացի 20 կ.—1 ր., հատը, կուխոնի 1—40 մինչև 3—20 կ. պրիբօրներ կտրելու մաշինայ. Անգլիական ութոներ, Բրիտանսկի չայնիկներ, կաֆէինիկներ ամենայն տեսակ, ջաղացներ կաֆէի համար, ֆիլտեր—ջուր մաքրելու, կրախմալ կարօբկէն 18 կ., վաքս Ֆրանսիայի ժակոյ, թուղթ փոշտի, կանվերտներ, սուրգուչ, մատիտ, գրիչ երկաթէ, գրչակոթ, քարէտախտակ, թանաք, թանաքամաններ, պրեսպապիեներ, գդալներ սեղանի և չայու ֆրաժէ, վարշավի և բրիտանսկի դուժինը 1—50 կ. մինչև 12 ր., և չայու 45 կ.—5 ր., չումիչկէք 45 կ.—5 ր., շամադաններ ամեն տեսակ 25 կ.—12 ր. ջուխտ, պոլսապոշկաներ վարշավու, ՌԵԶԻՆԻ ԿԱԼՕՇՆԵՐ, ամեն տեսակ, գուլբաններ կանանց և մարդկերանց 15 կ.—50 կ. ջուխտ, շապիկներ, մարդկերանց գալստուկներ, զոնտիկներ 35 կ.—4—50 կ., հատ, անձրեւի և շոքի. սանդրեր չիրմայու ոսկրէ, գուտապէրչովի և փայտէ, շչոտկաներ գլխի, շորի, սապոկի, պոլի և կարտի համար. չուլքի թել (бумага) մատուկի կօճի և շալէ (гарусь) ֆէլչատկէք մարդկերանց և կանանց, պորտմաններ, քիսաներ, պապիրոսի ամաններ և մանր գոլանտերէյնի ապրանքներ, սապոն ամեն տեսակ 3 կ.,—30 կ., կոտր, հոտավէտ ջրեր, պուդրա, Գլիցերին ջրի քացախ, հոտավէտ պարաշոկներ ԿԻԼԵՐԻ ԼԱԲՕՐԱՏՕՐԻՑ. և այլն և այլն և այլն:

Վաճառականներին առանձին պայմաններով և զիջումով վերոյիշեալ ապրանքներ մեծ քանակութեամբ միշտապէս գտնվում են ՄԻՔԱՅԷԼ ՏԷՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆՑԻ պահեստում (въ складѣ) միջի փողոցում կաթոլիկաց փողոցի անկիւնում № 13.

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ Михаилу Н. Теръ-Никогосову.

52—180

Միքայէլ Տէր-Նիկողոսեանց

Միջի փողոց, կաթոլիչեսկայա փողոցի անկիւն № 13.

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 17 Мая 1882 года.

Типогр. Главн. Упр. Главнонач. гражд. час. Лор.-Мелик. ул., каз. д.